

Norges vassdrags- og energidirektorat
Postboks 5091, Majorstua
0301 Oslo

Oslo, 20.12.19

Denne uttalelsen støttes av:

Akershus og Oslo Orienteringskrets, Bærum Natur- og Friluftsråd, DNT Oslo og Omegn,
Naturvernforbundet Oslo og Akershus, Oslofjordens Friluftsråd

Høringsinnspill

Ny strømforbindelse for strekningen Hamang-Bærum-Smestad

Forum for natur og friluftsliv (FNF) Oslo og FNF Akershus er fylkesvise samarbeidsnettverk for naturvern- og friluftslivsorganisasjoner i Oslo og Akershus, og har som hovedformål å ivareta naturmangfoldet og friluftslivet i fylket.

FNF vil takke Statnett for god tilrettelegging for medvirkning og for at våre interesser blir tatt på alvor. Vi har hatt god dialog med Statnett, inkludert et eget informasjonsmøte angående tiltakets konsekvenser for natur- og friluftslivsinteresser. Takk til NVE for utsatt høringsfrist.

Store deler av områdene under den eksisterende kraftledningen er verdifulle friluftslivsområder og viktige naturområder. Begge alternativene som Statnett foreslår ser ut til å ha både fordeler og ulemper. Det å legge luftledningen i bakken kan ha flere positive effekter, spesielt for landskapsbilde og opplevelsesverdier. Samtidig er det nettopp luftledningens byggeforbudssone som har vernet disse områdene fra å bli nedbygd. FNF mener derfor at det må utredes konsekvenser for natur- og friluftslivsinteressene ved at store arealer blir frigjort for mulig utbygging som følge av at kraftledningen legges som kabel i bakken. Videre mener FNF det bør utredes om det kunne være hensiktsmessig å ha ulike momenter fra de ulike alternativene på forskjellige deler av traseen. FNF har i tillegg listet opp krav til hvert av alternativene for ny strømforbindelse.

FORUM FOR
NATUR OG FRILUFTSLIV
OSLO

FORUM FOR
NATUR OG FRILUFTSLIV
AKERSHUS

Kort oppsummering av tiltaket

Denne uttalelsen er skrevet med bakgrunn i Statnetts konsesjonssøknad fra NVE for ny strømforbindelse for strekningen Hamang-Bærum-Smestad med høringsfrist: 1. januar 2020¹.

Tiltaket skal erstatte dagens 300 kV luftledning fra Hamang transformatorstasjon i Bærum kommune til Smestad transformatorstasjon i Oslo kommune med en ny 420 kV strømforbindelse.

I søknaden beskrives det to alternativer:

- **Alternativ 1:** En oppgradering av dagens situasjon, med strømforbindelsen i luftledning.
- **Alternativ 2:** Legge strømforbindelsen som kabel i grøft og tunnel.

Begge alternativene er fullverdige alternativer som sikrer god strømforsyning, men det er en kostnadsforskjell – kabel kan bli 4 ganger dyrere enn luftlinje.

Stortinget har vedtatt at det hovedsakelig skal bygges luftledning. Valg av kabel-løsningen er kun aktuelt om Stortingets krav kan innfris, dvs. at det gir «særlig miljøgevinster» eller «vesentlig bedre totalløsning»². Statnett anbefaler derfor luftledning i sin søknad, men påpeker at kabel-løsning kan være aktuelt om andre aktører kan bidra til å dekke ekstra kostnader knyttet til en kabelløsning, f.eks. ved realiserer potensielle utbyggings-gevinster fra de frigitte arealene under luftledningene.

Dagens situasjon

Store deler av områdene under den eksisterende kraftledningen mellom Hamang i Bærum og Smestad i Oslo er svært viktige eller viktige friluftslivsområder³, og det er også mange områder med regionalt og nasjonalt viktige natur⁴. Byggeforbudsbeltet under kraftledningen på 40 meter har medvirket til dette ved at de åpne, ubebygde arealene anvendes til friluftsliv og rekreasjon, mens andre mer utilgjengelige og uforstyrrede deler av byggeforbudsbeltet har kommet naturmangfoldet til gode. Deler av traseen inneholder viktige ferdselsårer for friluftslivet, både godt opparbeidete turveier og merkede/umerkede stier. Andre steder passerer traseen gjennom 100-meters-skoger og naturområder med store opplevelsesverdier. Langs hele kraftlinjetraseen finnes eksempler på viktig naturmangfold: Kolsås-Dælivann (nasjonalt viktig kalklindeskog), Øverlandselva (regionalt viktig bekke- og elvedrag), Hagabråten (regionalt viktig kalkskog og edelauskog), Lysakerelva (nasjonalt viktig kalklindeskog og bekke- og elvedrag) og Mærradalen (nasjonalt viktig gammel barskog, flommarksskog og kalklindeskog). Strømgater i urbane områder er også viktige viltkorridorer som kobler sammen naturarealene.

Alternativ 1 – Oppgradering av dagens luftlinje

Tiltaket oppsummert

Alternativ 1 er å bygge nye master som er høyere enn mastene som står der i dag, men som følger dagens trase og i stor grad søker å anvende eksisterende mastepunkt. Dagens master måler ca. 20 meter, mens de nye mastene vil bli ca. 38 meter høye. I søknaden fremkommer det at det i anleggsfasen vil bli brukt helikoptre og kraner for fjerning av gamle master, fundamentstøpning der

¹ <https://www.nve.no/konsesjonssaker/konsesjonssak?id=5158&type=A-1>

² Meld.St.14 "Vi bygger Norge – om utbygging av strømmettet" kap. 6.7.2.2

³ Prosjektet kartlegging og verdsetting av friluftsområder i Oslo og Bærum kommuner

⁴ <https://kart.naturbase.no>

det er nødvendig og fjerning av vegetasjon. Dagens byggeforbudsbelte på 40 meter opprettholdes, så arealene "sikres" i dermed automatisk mot andre inngrep. Med de nye mastene vil det bli marginalt høyere støy med 420 kV linje enn den nåværende på 300 kV. Det elektromagnetiske feltet vil også bli lavere enn det er i dag, siden ledningene er høyere over bakken. Ved Franzefoss hagen og Montebello stasjon vil traseen legges som kabel i bakken da det er planlagt boligutvikling. Ved oppgradering av dagens luftlinje vil anleggsfasen gå over to sommersesonger.

Konsekvenser for natur- og friluftslivsverdier

Både i Bærum og Oslo er det registrert mange arealer langs eksisterende luftledning og i områder rundt med store eller svært store verdier for naturmangfold og friluftsliv. Opprettholdelsen av en 40 meters byggeforbudssone sikre dagens grønne arealer i sonen for utbygging, og videreføre muligheten til å utøve friluftsliv og ivareta naturmangfold på samme måte og i samme utstrekning som i dag. Det er derimot vurdert negativt for landskapsbilde og landskapsopplevelsen med 40 meter høye master. Mastene vil være synlige over et større areal enn dagens master, da de stikker seg mer ut i naturlige landformasjoner. Det er også vurdert at støynivået fra kraftledningene vil bli høyere enn det er i dag, spesielt ved regn og ved høy luftfuktighet, noe som vil være negativt både for naboer og brukere av friluftsarealene.

Ved å bygge høyere master vil det være mulig å la vegetasjonen vokse mer før det blir behov for skjøtsel. Spesielt der kraftledningen krysser bekke- og elvedrag er det viktig å sørge for at kantsonen skjøttes og ivaretas på en best mulig måte innenfor de restriksjonene kraftledningene gir. Kantsoner langs vassdrag bidrar med store økosystemtjenester og har stor økologisk betydning for blant annet erosjonsforebygging, flomdemping og overflatevannshåndtering, og for vilt- og dyreliv.

Luftlinjer representerer en kollisjonsfare for fugler⁵, men det er i konsekvensutredningen for naturmangfold⁶ ikke vurdert at kollisjonsfaren vil øke utover dagens situasjon ved en eventuell gjennomføring av Alternativ 1. Risikoen for elektrokusjon er også estimert å være relativt lav grunnet avstanden mellom ledningene. En 40 meters byggeforbudssone vil sikre dagens grønne arealer i sonen for utbygging, og bidra til å opprettholde deler av arealet som en sprednings- og grøntkorridor.

FNF mener

Ved valg av Alternativ 1 må det være:

Krav til skjøtelsplaner

Det må forekomme skjøtelsplaner for arealet under høyspentledningen, der kantsoner, trær og busker skjøttes på en måte som best ivaretar økologisk funksjon. Se for eksempel NVEs veileder "Kantvegetasjon langs vassdrag"⁷.

Krav til ivaretagelse av dagens stier og ferdselsårer

Både før, under og etter anleggsfasen vil det være nødvendig å iverksette tiltak som gjør at man ivaretar dagens stier og ferdselsårer som går langsmed og under traseene.

⁵ <https://www.nina.no/archive/nina/PppBasePdf/rapport/2011/674.pdf>

⁶ <http://webfileservice.nve.no/API/PublishedFiles/Download/201908956/2869764>

⁷ http://publikasjoner.nve.no/veileder/2019/veileder2019_02.pdf

Krav til ledningsmarkører for å forhindre at fugl kolliderer med kraftledningene

Det må også benyttes ledningsmarkører som et avbøtende tiltak for å forhindre at fugl kolliderer med kraftledningene.

Alternativ 2 – kabel i tunnel og grøft

Tiltaket oppsummert

Alternativ 2 går ut på å legge strømforbindelsen i bakken. Dagens master og liner vil fjernes, og strømforbindelse vil som kabel i tunnel og i grøft. Det er planlagt kabel i grøft for strekningen Hamang-Bærum-Hagabråten og kabel i tunell på strekningen Hagabråten-Smestad. I søknaden fremkommer det at kabel i tunnel krever tverrslag med riggområde, og dette er planlagt fra Lysejordet ved Lysakerelva i Oslo. Anleggsperioden for kabelalternativet er opp til 5 år. Lengre anleggsperiode for alternativ 2 skyldes mer omfattende inngrep i anleggsfasen. Byggeforbudsbeltet reduseres til 11 meter der kabelen går i grøft, og det er ingen restriksjoner på arealet over bakken der kabelen går i tunnel. Kabel-alternativet avgir ingen støy når tiltaket er ferdig. Det elektromagnetiske (EM) feltet vil også stort sett være lavere enn det er i dagens løsning, med unntak av bakkenivået rett ovenfor kabelen.

Konsekvenser for natur- og friluftslivsverdier

Kabelalternativer har både positive og negative konsekvenser for natur- og friluftslivsverdier. Både i Bærum og Oslo er det registrert mange arealer langs eksisterende luftledning og i områder rundt med store eller svært store verdier for friluftsliv. Redusert byggeforbudssone fra 40 til 11 meter kan føre til tap av viktige natur- og friluftslivsområder i byggesonen. I konsekvensutredningen utført av Statnett er det ikke tatt høyde for hva som skjer om områdene blir frigitt. I urbane områder med stort utbyggingspress og mange grunneiere er det stor grunn til å tro at de frislupne områdene raskt kan bli nedbygd. Statnett har også i sin framlegging av saken formidlet nedbygging av de frigjorte arealene som en samfunnsgevinst, og at kostnadsforskjellen mellom luftledning og kabel kan oppveies på denne måten. Et alternativ kan være å sikre de viktige natur- og friluftsområdene, men dette ligger i så fall i Bærum kommune sine hender. Anleggsfasen gir store arealinngrep over lengre tid. Dette vil påføre enkelte områder skade og noen av inngrepene er ikke fullt reversible. Dette er spesielt negativt ved Lysejordet der riggområde og tverrslag for tunnel skal etableres.

Større anleggsarbeid kan påvirke avrenning til elv, endre drenering og medføre økt erosjon. FNF er bekymret for alternativets planlagte tunell under Lysakerelva (jfr. uttalelsen fra Lysakervassdragets venner, datert 13.11.19). Det vil i tillegg være et ferdselsforbud på det mye brukte Lysejordet i anleggsfasen, og dette vil påvirke nærfriluftslivet for skoler, barnehager og andre som bruker området. I forbindelse med tunnelboringen skal store mengder med tunnelstein, 200 000 m³ med masse, tas ut av tunnelen. Dette er en ulempe ved kabelalternativ da det allerede er et masseoverskudd i regionen og mangel på massedeponier (ref. Ny Vannforsyning Oslo, Ringeriksbanen og Fornebubanen). Områdenes opplevelsesverdi vil øke da fjerning av master og liner gir en forbedring av landskapsbilde, gitt at arealene ikke bygges ned, og redusert støy. Master og liner som er tatt ned vil også være positivt for fugleartene i områdene risikoen for elektrokusjon elimineres.

FNF mener

Tapet av naturmangfold er en like stor trussel mot verden som klimaendringene. Den største trusselen mot tap av naturmangfold er arealendringer⁸. Opphold og fysisk aktivitet i naturen gir bedre folkehelse, både fysisk og mentalt⁹. Nærhet til friluftsområder er viktig for hvor aktive vi er¹⁰. FNF er spesielt bekymret for hva som vil skje med de frislupne arealene hvis kabelalternativet gjennomføres.

Tap av frislupne arealer må tas med i beregningen av konsekvenser for natur og friluftsliv

Det foreligger ingen konsekvensutredning som viser hvilke konsekvenser nedbygging av frislupne arealer vil få for natur- og friluftslivsverdier. Statnett begrunner dette med at de har ingen råderett over arealene om byggeforbudsbeltet oppheves, og det er derfor vanskelig for Statnett å verdsette og konsekvensutrede hva som skjer om arealene blir frie fra byggeforbudet til Statnett. FNF mener at det er stor sannsynlighet for at frislupne arealer kan bli nedbygd. Dette vil med stor sannsynlighet gi en mye mer negativ konsekvens for natur og friluftsliv enn i Statnetts konsekvensutredning. NVE må ta dette med i beregningen av søknaden.

NVE må søke etter å belyse dette, for eksempel ved å innhente opplysninger fra Oslo og Bærum kommuner angående potensielt frislupne arealer:

- Kan eksisterende byggeforbudssone på 40 meter opprettholdes?
- Hva kan kommunen gjøre for å ivareta arealene? Hva planlegger kommunen å gjøre?
- Er det aktuelt å opprettholde eksisterende ferdselsårer selv om byggeforbudssonen reduseres fra 40 til 11 meter?

Det bør utredes konsekvenser for natur- og friluftslivsinteressene ved at store arealer blir frigjort for utbygging som følge av at kraftledningen legges i grøft og tunnel. Dette bør gjøres før et endelig valg i saken blir tatt.

Det må foreligge en massehåndteringsplan som hensyntar natur og miljø

FNF har fulgt flere andre prosjekter i regionen som genererer enorme mengder masser (f.eks. Ringeriksbanen), og vi er godt kjent med problemet med massehåndtering. Dessverre ser vi at skogområder eller Oslofjorden ofte kommer opp som alternativ for deponering av overskuddsmassene. Det må være krav om massehåndteringsplan som tydelig sier hva som skal gjøres med de store mengdene tunnelstein. Planen må hensynta naturen og miljøet, spesielt med tanke på deponering/gjenbruk og transport.

Ivaretagelse av dagens stier og ferdselsårer

Både før og under anleggsfasen vil det være nødvendig å iverksette tiltak som gjør at man ivaretar dagens stier og ferdselsårer som går langsmed og i traseene. Det samme gjelder for de arealer Statnett fortsatt har råderett over etter anleggsfasen.

Krav til skjøtsel

Selv om kabelen legges i bakken må det forekomme krav for skjøtsel for arealet ved traseen, der kantsoner, trær og busker skjøttes på en måte som best ivaretar økologisk funksjon.

⁸ Naturpanelet, 2019

⁹ <https://www.norskfriluftsliv.no/friluftsliv-og-psykisk-helse/>

¹⁰ Helsedirektoratet, 2014

Konklusjon

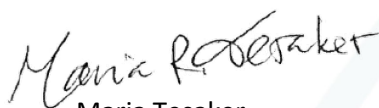
Så lenge en holder de økonomiske forholdene utenfor er det klare fordeler og ulemper ved begge alternativene. Alternativ 1 sparer samfunnet for lang anleggsfase og deponering av store mengder stein. En unngår også inngrep som går utover natur og friluftslivskvaliteter ved anleggsområdet over lang tid. Samtidig får en større belastning i forhold til synbarhet og støy fra mastene og linjene. Linjeføringen bidrar i seg selv til å opprettholde byggeforbudssonen på 40 meter langs linjene, noe som bidrar positivt til naturen i området. I alternativ 2 vil en få mindre belastning av støy og synlighet når linjene går i bakken. Ulempen her ser ut til å være at en får et stort rigg- og anleggsområde over lengre tid, samt massedeponering. Det knytter seg usikkerhet til hva som skjer med byggeforbudssonen langs linja. Det i seg selv kan være en trussel mot natur og friluftslivsopplevelse.

Uavhengig av hvilket alternativ som velges er det viktig for natur- og friluftinteressene at kravene fremlagt i denne uttalelsen blir hensyntatt. FNF ønsker også at det for hvert alternativ utredes videre rundt de usikkerhetene som er belyst. Mulighetene for å ha forskjellige løsninger på de ulike delene av strekningen bør undersøkes. Enkelte deler av dagens strekning går gjennom tettbebygde strøk, og har i den sammenheng liten eller begrenset verdi for friluftsliv og naturverdier. Det bør utredes om det kunne være hensiktsmessig å gjøre dette flere steder på strekket, og slik ivareta hensynet til både fastboende, brukere av friluftsarealene og naturmiljøet.

Vennlig hilsen,

Adrian Mortensen
Fylkeskoordinator
FNF Oslo

Maria Tesaker
Fylkeskoordinator
FNF Akershus

FORUM FOR
NATUR OG FRILUFTSLIV
OSLO

FORUM FOR
NATUR OG FRILUFTSLIV
AKERSHUS